

E-seminar: Učinkovanje Aarhuške konvencije v EU

Senka Šifkovič Vrbica, Aljoša Petek, julij 2021

Evropska unija kot skupnost držav je [pristopila](#) h Konvenciji o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva (Aarhuški konvenciji) dne **17.2.2005**, kar pomeni, da je od tedaj dalje zavezujoča za **vse organe EU**.

Že v letu 2003 pa je EU sprejela dve direktivi: [Direktivo 2003/4/ES](#) Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. januarja 2003 o dostopu javnosti do informacij o okolju in o razveljavitvi Direktive Sveta 90/313/EGS in [Direktivo 2003/35/ES](#) Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. maja 2003 o sodelovanju javnosti pri sestavi nekaterih načrtov in programov v zvezi z okoljem in o spremembi direktiv Sveta 85/337/EGS in 96/61/ES glede sodelovanja javnosti in dostopa do sodišč. Glede na pravno naravo direktiv so bile vsebino direktiv države članice dolžne prenesti v svoj pravni red z nacionalnimi predpisi.

Leta 2006, po pristopu EU h konvenciji, pa je bila sprejeta [Uredba \(ES\) št. 1367/2006](#) Evropskega parlamenta in Sveta z dne 6. septembra 2006 o uporabi določb Aarhuške konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah v institucijah in organih Skupnosti.

Uredba predstavlja poseben prenos Aarhuške konvencije v evropski pravni red. Določa obveznosti organov EU glede dostopa do informacij in sodelovanja javnosti v okoljskih zadevah. Po tej uredbi lahko **nevladne organizacije (NVO)**, ki so dejavne na področju varstva okolja in izpolnjujejo določena merila po nacionalnem pravu,¹ na ravni EU uveljavljajo pravno varstvo glede sprejetih aktov ali opustitev s strani institucije ali organa EU na področju okoljskega prava. To v praksi pomeni ponovno obravnavo odločitve s strani zadevne institucije ali organa. Za več informacij o zahtevi za t.i. notranjo revizijo glej povezavi ['zahteva za notranjo revizijo'](#) in ['praktični vodnik'](#).

Glede dostopa do pravnega varstva v okoljskih zadevah EU do spodaj opisanih predvidenih sprememb Uredbe še ni sprejela zavezujočih pravil, čeprav je prav to polje izvajanja Aarhuške konvencije najbolj šibko, tako na ravni EU, kot po državah članicah. Je pa Evropska komisija aprila 2017 sprejela [Sporočilo Komisije o dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah](#), ki daje osnovne usmeritve glede dostopa do pravnega varstva. Evropska komisija je izdelala tudi več [študij na temo dostopa do pravnega varstva](#). Specifično pa izvajanje Aarhuške konvencije v EU in državah članicah s svojim strokovnim delom spremlja evropska mreža nevladnih organizacij [Justice & Environment](#).

Aarhuška uredba (EU) v trenutno veljavni obliki ne predstavlja **pravno ustreznega** prenosa Aarhuške konvencije v pravni red EU, saj v nasprotju s konvencijo povsem onemogoča dostop posameznika do notranje revizije pred organi EU, prav tako pa *de facto* onemogoča dostop NVO do sodišča EU, kadar se ne strinja z notranjo revizijo, ki jo opravi organ EU. Navedene bistvene pomanjkljivosti Uredbe (poleg ostalih) je ugotovil tudi Odbor za skladnost z Aarhuško konvencijo na podlagi pobude Client Earth, marca 2017 ([povezava do ugotovitev Odbora](#)). Od takrat, pa vse do leta 2021 je potekala napeta izmenjava stališč med Odborom in Evropsko komisijo (EK), kaj zahteva Aarhuška konvencija in kaj omogoča pravni red EU,

¹ S posebnimi pravili naj bi se predvsem zagotovilo, da gre za neodvisne in odgovorne nevladne organizacije, ki so izkazale, da je njihov poglavitni cilj spodbujanje varstva okolja. Ti pogoji oz. merila morajo biti razumna in ne smejo biti pretirano restriktivna ali v praksi onemogočati dostop NVO do postopka za notranjo revizijo.

pri čemer je EK delovala izrazito konzervativno v smeri ohranjanja trenutnega, z Aarhuško konvencijo neskladnega stanja.

16. julija 2021, po usklajevanju med EK in Evropskim parlamentom (EP), je bil po pogajanjih znotraj skupin v EP in pogajanjih med EP in EK sprejet [konsolidiran tekst](#) (končni osnutek – neformalna verzija) sprememb Aarhuške uredbe, ki približuje uredbo dejanskim zahtevam Aarhuške konvencije in prinaša sledeče bistvene spremembe.

1. **NVO in katerikoli (individualni) predstavnik javnosti**, lahko zahtevajo notranjo revizijo pred organi EU.
2. Notranja revizija vključuje vse **ne-zakonodajne akte, ki jih izdajajo institucije EU in imajo pravne posledice oz. učinke navzven**.
3. NVO in posamezniki bodo lahko **izpodbijali končno odločitev o notranji reviziji pred Sodiščem EU**.
4. Sprožitev pravnih sredstev po notranji reviziji NVO in posameznikom, ki sprožajo postopek, **ne sme nalagati prekomernih stroškov, ti morajo biti razumni ('reasonable costs')**.
5. Fizična oseba lahko vloži zahtevo za notranjo revizijo, če jo **zastopa NVO² ali pravnik**, ter jo podpira najmanj **4000 fizičnih oseb**, ki živijo v vsaj 5 državah članicah EU, pri čemer mora biti iz vsake najmanj 250 fizičnih oseb.

Zahteve Aarhuške konvencije, predvsem glede sodelovanja javnosti, so v EU določene tudi v drugih ključnih okoljskih direktivah (npr. v [Direktivi o presoji vplivov na okolje](#) (EIA), [Direktivi o strateški presoji vplivov na okolje](#) (SEA), [Vodni direktivi](#), [Direktivi o industrijskih emisijah](#) (IED)).

² Ki izpolnjujejo kriterije po nacionalnem pravu – v Sloveniji so to npr. NVO s statusom delovanja v javnem interesu, v skladu z Zakonom o nevladnih organizacijah.